

[Interact]

Evropská města v akci

Úvodem

V průběhu posledních patnácti let se zásadně změnil způsob kontaktů mezi evropskými městy. Vztahy byly tradičně založeny na principu partnerských měst. V současnosti se však vyvinuly mnohem konkrétnější metody spolupráce. Stalo se tak díky spolupráci mezi africkými, asijskými, jihoamerickými a východoevropskými zeměmi a v současné době i vlivem Evropských projektů spolufinancovaných direktorátem DG Regio a ostatními direktoráty Evropské komise. Tyto projekty reagují na dva úkoly: podporu mezinárodní solidarity rozvojem vzdělávání i technické podpory v nejméně rozvinutých zemích a výměnu zkušeností z oblasti městských strategií mezi Evropskými městy. Od devadesátých let si město Brno velmi dobře uvědomuje možnosti spolupráce s ostatními metropolitními oblastmi v kontextu připojení se k Evropské unii. Během různých projektů se Brno hodně naučilo na poli městského rozvoje, strategického plánování a účasti občanů. V současné době město vnáší tyto zkušenosti do praxe a to zejména pak do obnovy panelových domů na jeho předměstích. Všeobecně města ze střední Evropy nabízejí dobrý příklad jak je možné používat nové způsoby práce vedoucí k uskutečnění změn.

Benoit Quinon
 generální ředitel, Greate Lyon

Brno

Brno se vrací do Evropy

Belfast je největší město Severního Irsku. Rozkládá se na severovýchodním břehu irského ostrova a jižním okraji Belfastské zátoky. K nejdůležitější etapě města došlo relativně nedávno, v průběhu průmyslové revoluce, která v Irsku probíhala v polovině devatenáctého století. Statut města byl Belfastu oficiálně udělen královnou Viktorií teprve roku 1888. Ovšem v roce 1991 už byl devátým největším městem Spojeného království. Belfast, který má v současné době za sebou tři desítky let prudkých sektářských konfliktů, se stává jedním z nejdynamičtějších a nejatraktivnějších měst Velké Británie.

15 let vytváření sítě na podporu místního rozvoje

Patnáct let vytváření sítě na podporu místního rozvoje Brno vytvořilo společně s Vídní, maďarským Györem, slovenskou Bratislavou a ostatními jedenácti subjekty „Středoevropský region Mitte“ v rámci

projektu BAER (Interreg 3C). V tomto regionu žije šest milionů obyvatel. Úzká spolupráce těchto měst je umožněna tím, že leží blízko sebe. Například způsob řešení některých urbanistických problémů ve Vídni ovlivnil brněnskou strategii.

Od roku 1991 existuje spolupráce partnerských měst Brno a Utrecht. Zezáčátku se jednalo o kulturní výměny a semináře o řízení města určené pro úředníky. Společné projekty představují význačnou část spolupráce. Například cílem trilaterální spolupráce mezi Utrechtem, Leonem a Brnem je pomoci s řešením bytové otázky v Nikaragui. Společný projekt v rámci programu Matra „Panel – program regenerace panelových domů“ vyústil ve dva pilotní projekty rozvoje městských částí, které se zabývali prací s místními obyvateli a školením místních rozvojových manažerů. Byly jedním ze stimulů projektů v Novém Lískovci.

Brno bylo prvním městem v České republice, které se stalo členem Eurocities. Brno se aktivně účastní práce zejména v sociální oblasti a ve výboru EDURC (Ekonomický rozvoj a urbanistická obnova). Tato spolupráce například dala popud k vytvoření Strategického plánu pro Brno a ukázala možnost připojit se k projektu Interact.

Základní údaje o Brně

- Brno má 380 000 obyvatel. 98% populace je tvořeno Čechy a Moravany, Slováci jsou zastoupeni 1,5%.
- Jihomoravský kraj má rozlohu 7 062,25 km². Je to třetí nejlidnatější kraj v republice s populací 1 138 200 (údaj z roku 1998).

- Hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele Brna činí 8 000 eur (údaj z roku 2004).

Další informace můžete nalézt na www.brno-city.cz

Obnova panelových domů v Brně – Novém Lískovci

Obnova panelových domů v České republice je velkou výzvou

Přibližně třetina populace České republiky žije v panelových domech, které většinou tvoří celá sídliště.

Panelové domy byly stavěné v době po druhé světové válce. Dnes už splňují jen některé ze současných požadavků jejich obyvatel a stejně tak i legislativních norem: systém vytápění, hluk, nevyhovující design bytu, nedostatečná a nebo zanedbaná infrastruktura, nedostatek parkovacích míst, nedostatek míst pro sportovní vyžití a trávení volného času.

Tato sídliště jsou také segregovaná a bývají vzdálena od administrativních a ekonomických center města. Je tu proto nedostatek pracovních příležitostí a to spolu s nedostatečnou dopravní infrastrukturou tvoří jejich hlavní funkční problémy. Existuje také obava z toho, že je tu tendence takové oblasti redukovat na sociální bydlení, někde snad až přímo na slamy, protože bohatší rodiny se stěhují do oblastí s lepší kvalitou bydlení.

V této souvislosti by obnova sídlišť neměla být chápána jen ve fyzickém slova smyslu, ale také jako proces obnovy sociálního života jejich obyvatel.

Místní rozměr národní strategie

V roce 2000 Ministerstvo pro místní rozvoj zavedlo nový program na podporu celkové obnovy panelových domů. V městské části Nový Lískovec je 100% bytového fondu tvořeno právě takovými domy s množstvím bytů.

Zastupitelstvo místní části proto začalo připravovat koncept obnovy domů stejně jako celé městské obytné oblasti a rozvíjet princip účasti občanů na veřejném dění. Pracovní skupina sestávala z nájemníků, odborníků z universit a nevládních ekologických organizací. Byla vytvořena, aby stanovila koncept obnovy. Financování každého technického řešení bylo financováno v rámci grantů, které byly k dispozici. Tato práce byla zakončena vytvořením modelu kompletní obnovy bloků obytných domů, jehož výsledkem mělo být šetření energie a zlepšení kvality života obyvatel.

Partneři zapojení do projektu

Obnova domů a regionální rozvoj mají svůj národní, krajský, městský a místní rozměr. Ovšem ve vlastní výkonné realizační činnosti jsou nejdůležitější vztahy mezi městskou částí a magistrátní úrovní. Celkový rozvoj městské části totiž vyžaduje takové zdroje, které jsou mimo kompetence a finanční možnosti městské části.

Dvě organizace patřící pod ministerstvo regionálního rozvoje hrají důležitou roli v obnově bytového fondu:

- Ústav územního rozvoje má roli poradní a dohlíží na přípravu hlavních plánů a místních rozvojových projektů. Ústav zejména dohlíží na to, aby v územích zapojených do programu „Panel – program regenerace panelových domů“ bylo vše naplánováno v souladu s metodologií národního programu a zda jsou projekty vhodné k financování.
- Regionální poradenské centrum kontroluje kvalitu projektů na obnovu domů. Pouze takto potvrzené projekty mohou získat subvence.

Na místní úrovni:

- Magistrát města Brna připravuje a realizuje Městský strategický plán, schvaluje plán a rozpočet města a jeho městských částí.
- Městská část Nový Lískovec má limitované kompetence: může vytvářet své vlastní rozvojové strategie, ale je schopná financovat jen malé projekty (170 000 eur ročně). Pro větší investice musí dostat finanční prostředky od magistrátu, jiných národních a nebo regionálních grantových programů.
- Účast občanské společnosti: nevládní organizace Nadace Partnerství a Partners for Democratic Changes pomohli s facilitací při zapojování místních obyvatel do projektu. Dále spolupracovali s úřadem městské části na rozvinutí principu účasti a organizovali za tímto účelem konkrétní aktivity, například pozvaly místní obyvatele, aby zasadili stromy v novém místním parku.

V rámci národní osnovy musí být každý místní projekt schválen Ústavem územního rozvoje, který je subsidiárním orgánem ministerstva. Teprve potom může investor požádat o garanci pro úvěr a využít státní subvence, k uhrazení úroků. Tento systém umožňuje rozložit splátky do období 15 let na rozdíl od běžných úvěrů, kde je doba splatnosti od 6 do 8 let. A to umožňuje okamžitě realizovat větší investice. Avšak tato procedura je pro soukromé investory zdoluhavá a náročná a totéž platí i pro úřad městské části. Takže takové úvěry musí být schváleny zastupitelstvem města, takže celkový dluh města Brna zůstává pod kontrolou.

Projekt urbanistické obnovy Nového Lískovce byl rozložen na pět jednolétých období, která zahrnovala několik projektů a akcí.

Dosažené výsledky

Dosažené výsledky jsou významné: během tří let bylo vylepšeno více než 250 bytů, které nyní mají nízkou energetickou spotřebu. Městská část dále ještě vybudovala nové dětské hřiště, informační systém a zrenovovala některé veřejné prostory.

Aby byli občané aktivně vtaženi do obnovy místa svého bydliště, městská část uspořádala na podzim 2003 sázení stromů v místě, které bude sloužit rekreaci. A od té doby zapojování občanů pokračuje při práci i na jiných projektech regenerace veřejných prostor.

Další kroky

V březnu 2004, městská část Nový Lískovec znovu stanovila své priority tak, aby odpovídaly projektu „Panel – program regenerace panelových domů“. Mimo obnovu panelových domů je důraz kladen také na další rozvoj rekreačních oblastí, dokončení Kamenné promenády ulicí Oblou a garážemi na ulici Petra Křivky, další budování rekreační oblasti pod ulicemi Slunečnou a Plachty, obnově a budování nových dětských hřišť na ulici Svážná, vybudování výběhu pro psy na ulici Svážná, Koniklecová a Kamínky a sázení popínavých rostlin.

Rozhovor

Dosahování konsensu

Rozhovor s Hanou Klicnarovou, předsedkyní výboru pro projekt „Panel – program regenerace panelových domů“.

Jak se vám podařilo zapojit občany do plánování obnovy panelových domů?

Založili jsme výbor pro projekt „Panel – program regenerace panelových domů“ v naší městské části a aktivní občané zde pracovali společně s experty jako jsou územní plánovači a architekti. Zapojily se i další výbory jako jsou například výbory pro mládež a sportovní aktivity, životní prostředí a kulturu. Výbor pracoval společně s projektanty a organizátory veřejných diskusí prodávajících jednotlivé projekty. Diskuse se konaly v místním kině nebo přímo na místě, kterého se projekt týkal. Nejúspěšnější akce jsou ty, kde se občané mohou zapojit do realizace projektů urbanistické obnovy, jako bylo například v minulém roce vysazování nového parku.

Jaké byly největší problémy, které jste museli překonávat?

Jsme malý úřad městské části mající pouze 17 úředníků a ostatního personálu. Nový přístup k plánování a realizaci projektů zahrnuje účast mnoha partnerů jako jsou různí experti, místní iniciativy a občané. Je to poněkud náročné. Pochopitelně, že je složité vyjednat shodu mezi všemi stranami takovým způsobem, aby se žádný ze zúčastněných necítil odstrčen a nepochopen. Vyjednávání a komunikační dovednosti nejsou součástí školení úředníků a tak většinu toho zvládneme právě díky naší motivaci a nadšení. Když společně s občany navrhujeme optimální úpravu veřejného prostranství, tak se ovšem také velmi často dostáváme do konfliktu s technickými normami a právními opatřeními.

Financování

V roce 2002 bylo schéma urbanistické obnovy v Novém Lískovci připraveno tak, aby mohlo získat subvence z Ministerstva pro místní rozvoj, které pokrývají náklady na realizaci až do výše jejich 70%. V roce 2003 ovšem nebyla možnost o tuto podporu požádat, protože všechny finanční fondy ministerstva byly použity na nápravu škod způsobených povodněmi v centrální části státu. V roce 2004 byl program znovu vyhlášen. Limit pro žádosti byl 200 000 _ na jednotlivé sídliště. V městské části to znamená, že některé části projektu byly realizovány bez pomoci ze státních subvencí. To platí například pro dokončení práce na budoucím fotbalovém hřišti v rekreační oblasti. Na takové projekty byla v rozpočtu městské části rezervována částka přibližně 150 000 _. S maximální částkou pro subvence by celková suma investic mohla v tomto roce dosáhnout částky 350 000 _. Práce budou pokračovat bez ohledu na subvence ovšem v takovém případě se jejich postup zpomalí.

Brněnská institucionální struktura

Město Brno je statutárním městem. V ČR existuje celkem čtrnáct statutárních měst. Tato města mají právo ustavit svou interní strukturu obecně závaznými vyhláškami. Brno je rozděleno na 29 městských částí. Město Brno (magistrát) řídí vztahy mezi odbory magistrátu a městskými částmi v rámci samosprávy a státní správy. V České republice národní vláda provedla decentralizaci funkcí a přenesla pravomoci na rovinu města a městských částí v oblasti stavební, sociální péče, některých aspektů životního prostředí a dopravní strategie.

■ Rada města Brna má 55 radních, kteří jsou voleni na čtyřleté období (2002 – 2006).

■ Primátor města Brna je volen městskou radou a předsedá výkonné radě.

■ Výkonná rada městské rady má 11 členů, volených radou města Brna. Tři z nich jsou zástupci starosty zodpovědní za územní rozvoj a dopravu, ekonomický rozvoj, bydlení, kulturu, vzdělávání a zdraví. Výkonná rada je zodpovědná za realizaci rozhodnutí městské rady.

Každý z 29 městských částí má svoji radu městské části v počtu od 7 do 55 členů. Jejich počet odpovídá množství obyvatel v dané části. Městská část Brno – Nový Lískovec má 13 000 obyvatel a jeho rada městské části má proto 19 členů. Starostové 29 brněnských městských částí tvoří Sněm sta-

rostů. Na této platformě se projednávají společné návrhy a postoje z pohledu městských částí. Toto těleso nemá rozhodovací pravomoci, ale má určité politický vliv.

Rozpočty městských částí sestávají se subvencí od města, které jim přesouvá část jeho daňových výnosů a státních subvencí pro státní správu, vzdělávání, péči o zeleň a veřejné prostory. Městské části také sami vybírají některé místní poplatky. Nemají velké finanční rezervy pro investice a tak velké projekty rozvoje infrastruktury jsou financovány a realizovány na městské úrovni.

Rozhovor

Jana Drápalová, starostka Nového Lískovce

Jaké jsou vztahy mezi úrovní magistrátní a městské části?

Od ustanovení městských částí uběhlo už 14 let a od té doby se vede neustálá diskuse o rozdělení jejich kompetencí a finančních fondů. Jsou zde dokonce návrhy na zrušení některých malých městských částí, aby se tak zefektivnila veřejná správa. Městské části jsou zodpovědné za úkoly, které sem byly přesunuty z městské úrovně. Jedná se o péči o zeleň, místní silnice a čistotu veřejných prostor. Spravují základní školy a mateřské školky a spravují svěřený bytový fond. Hlavním úkolem městských částí je být nablízku svým obyvatelům, starat se o kvalitu života a dobře fungující veřejné služby. Ale jejich kompetence jsou příliš omezené, aby mohly přijímat důležitá rozhodnutí. To je důvod, proč městská část často

hraje roli mediátora mezi občany a vyššími stupni veřejné správy.

Jak to funguje v oblasti urbanistické obnovy?

V posledním období deseti let se hodně změnilo. V roce 1996 se změnil stavební zákon a městské části už nadále neschvalují územní plán a ani územní plány zón (nyní regulační plán). Od roku 2000 mohou prodávat půdu a mohou pronajímat městská zařízení. Spravování bytového fondu je jedna z oblastí, kde mají městské části plné kompetence. Ale hlavní bytová politika, zejména program privatizace městských bytů, definování oblastí pro výstavbu bytů a fondy na rozvoj bydlení zůstávají na úrovni městské.

Jakým projektem se zabýváte tento rok?

Tento rok oslavujeme 110. výročí založení Nového Lískovce jako vesnice. Budeme organizovat výstavu a festival pro naše obyvatele. Chceme změnit vztah k lokální historii a pomáhat tak lidem získat citový vztah k místu, kde žijí.

Kontakt:

Grand Lyon
20 rue du Lac
F - 69003 Lyon

Ředitelství pro oblast prosperity a strategie aglomerace

Patrick Lusson :
tel. 00 33 (0)4 78 63 46 65

Corinne Hooge / Christophe Pons
tel. 00 33 (0)4 78 63 42 46
e-mail : chooge@grandlyon.org

www.interact-network.org

[**Interact**] je tematickou sítí v rámci hlavní činnosti pro „Město zítřka a kulturní dědictví“ programu „Energie, životní prostředí a udržitelný rozvoj“ v rámci 5. rámcového programu Evropské unie

Brněnský tým Ineractu:

drapalova@nlskovec.brno.cz
sponar@nlskovec.brno.cz

martin.nawrath@ecn.cz
ferbarov@fss.muni.cz

GRANDLYON
communauté urbaine